

Brief van de maand december 2009

Wijnhandel in Essequibo: “voor al zwaere en zagte wyne”

December is voor de meeste mensen niet de vastenmaand. Daarom besteden we deze maand aandacht aan enkele brieven van Wernard van Vloten, een Utrechter die verbleef in Rio Essequibo (in het huidige Guyana) en die onder meer schrijft over zijn “*wynkoopers Corpus [=lichaam]*”.

Op 26 september 1780 vroeg Wernard van Vloten zijn neef J.M. van Vloten, boekverkoper in Utrecht, wat boeken naar Rio Essequibo te sturen (zie brief van de maand maart 2009). Het lijkt erop dat hij die dag eens goed is gaan zitten om een flink deel van zijn correspondentie af te handelen. We hebben namelijk niet minder dan acht brieven van die datum aan familie en vrienden van Van Vloten in de Lage Landen. Ze gingen mee met het schip *De jonge juffrouw Rebecca* van kapitein Christiaan Heijden. Het schip werd gekaapt en de brieven hebben hun bestemming nooit bereikt.

Dat Van Vloten even moest gaan zitten om eindelijk te kunnen schrijven, blijkt mooi uit de opening van de brief die hij naar Rudolph Lieftinck stuurde, een bevriende wijnkoper uit Utrecht. Van Vloten is dan al twee jaar van huis en is nu pas in de gelegenheid zijn oude vriend te berichten. Hij verontschuldigt zich en hoopt dat Lieftinck sneller zal zijn met zijn antwoord:

"Twee jaaren uitlandig, als Broeders 't zamen verkeert te hebbe, en geen taal nog teeken van myn Colega te krygen. hoe is zulks mogelyk? Zal UWEd. denken; Ik beken het niet wel van mij gedaen is, dog myn omstandigheeden 't my nu beeter toelatende, wil ik ook niet af zijn, UWEd het een en ander te berigten, in vertrouwe van UWEd Edehmoedigheit (weegens 't regt van weedervergelding) dat is; om mij spoediger te andwoorden dan ik aan Uw schryve."

Een goede reden voor zijn traagheid had Van Vloten echter wel: hij was aanvankelijk nogal ziek, met “*heete koortsen, en Dikke beenen vol gaeten*”. Toen hij eindelijk hersteld was, bleek hij zozeer vermagerd dat hij zijn “*wynkoopers Corpus kwyt*” was. Of dat nog niet genoeg was, had zijn huid een waarschijnlijk grauwe, geelachtige teint aangenomen. Hij klaagt in ieder geval: “[*ik*] *sag'er uyt als een half gewasse Tafel doek die door de saffraen gehaeld was*”.

Wernard van Vloten werd geboren in 1742. Als hij inderdaad twee jaar van huis was toen hij zijn oude vriend Lieftinck schreef, is hij in 1778 vertrokken uit Nederland. Hij lijkt het prototype van een gelukszoeker: een economische migrant, redelijk jong nog, die de grote oversteek waagt om rijk te worden. Dat ging gepaard met de nodige ambachten en ongelukken. Na zijn onfortuinlijke ziekte “*geraekte ik in dienst by dHr P Cordes, als Directeur of Neegerdryver, en als Informator voor zyn drie zoontjes in de Hollandsche Taal*”. Van Vloten moet het “planterswerk” leren en leiding geven aan de slaven. Bovendien treedt hij op als docent Nederlands voor de zonen van zijn baas, P. Cordes. Het was weer een lichamelijk ongemak dat een einde maakte aan zijn leven als “Directeur of Neegerdryver”. Het gebeurde dat hij “*in drift over een Trens, (in 't Vaderland een sloot genaemt) springende, Plotseling ter needer viel en door 6 Neegers thuys wierd gedragen*”. Van Vloten is dus in onmacht gevallen en besluit dan ander werk te zoeken: “*dit deet my 't directeuren voor altoos vaarwel zeggen, en gezondheid- en gemakshalve myn tegenswoordig Metier aenvaarde*”.

Colonia Rio Essequibo September 1789

Verkoop Rekening over de Bril van Wijn

Uit de Verkoop van Rekening van
 Heer Abraham van Vloten Amsterdam

5 Ankers 220 Bott. Wyn a 16/8	116 --
2 Anker 22 " " a 13	16 10 --
1/2 Anker 22 geboorten	
6 Anker 264 Bott	
8 Groot Neeger poyjeen a 35/8	14 --
2 Groot geboorten	
10 Groot poyjeen	
49 Sted. just the a 12	
6 Dils a 15	
11 Dils a 34	61 --
1 geboorten	
32 Sted. just	
<hr/>	
Off van Onkosten	267 10 --
Wegens Provisie	26 15 --
10 p.c.	
<hr/>	
Uit Provisie Winst (10 p.c.)	260 15 --

W. J. van Vloten

Dat “tegenswoordig Metier” wil zeggen “schryver en Boekhouder by den WelEd gestrenghe Heer Hs Ds Doedens Oud Raad van Regeering dezer Colonie”. Hij heeft dus een veilige kantoorbaan als secretaris en boekhouder verkozen boven het planterswerk. Een beetje suggestief merkt Van Vloten vervolgens op: “komt hier nu wat Negotie bij, van den een en andere die mij goederen gelieve toe te zenden, maak ik geen swaerigheid gezond blyvende myn Fortuyn binnen wyrige Jaeren te maeken”. Als er nu iemand wat handelswaar op zou sturen, zou hij zijn fortuin misschien toch nog kunnen maken – uiteraard onder de voorwaarde dat hij gezond blijft. Daarna informeert Van Vloten ineens hoe het eigenlijk met zijn vriend gaat, die hij nog wat stroop om de mond smeert met de opmerking dat Lieftinck nu vast wel tot de “grootte matadors der wynkopers” zal behoren. Daar plakt hij aan vast dat hij zich aanbevolen houdt voor een lading wijn, die hij zeker wel gunstig in Rio Essequibo kan verkopen.

"Hoe gaet het thans in 't stigts waereld deel? [=Utrecht] zo verre ik omtrent UWEd onderregt ben, zeer wel; dus Twyfele ik niet of UWEd zal reeds onder de grootte matadors der wynkopers behooren; zo UWEd geneegetheid hadde, en 't raadsaem oordeelde, iets in die kraem ter Negotie ophier te entameeren, houde ik myn perzoon gerecommendeert met verzeekering van een avantageuse Verkoop, en prompte remizes [=betalingen]."

Van Vloten maakt meteen ook duidelijk welke wijnen in aanmerking komen voor de overzeese handel: “voor al zwaere en zagte wyneen alzo de ligte door 't heete penetrante weeder, hier schalyk astringueerende worden”. Zure of wrange wijnen zijn aan Van Vloten dus niet besteed.

Uit een van de andere brieven, een brief die Van Vloten stuurde aan zijn broer Abraham in Amsterdam, weten we dat hij allang handelde, en in wijn nog wel. Behalve een uitgebreid verslag van zijn “Zwaare pyneen”, die onder andere zijn veroorzaakt door een misstap toen hij 's nachts uit zijn hangmat moest, vinden we bij die brief namelijk “Twee Verkoop Reekeninge”. Daaruit blijkt dat Van Vloten voor zijn broer onder andere 220 flessen rode wijn heeft verkocht. Op de totale opbrengst brengt hij tien procent in mindering “Weegens Verdiende Provisie”. Zo was hij misschien toch op weg naar zijn fortuin. Als hij dat nog gemaakt heeft, kon hij er helaas niet lang van genieten. In 1784 overleed Wernard van Vloten na een ongeluk met een vaartuig.

De brieven bevinden zich in HCA30-341. De toelichting bij deze brief van de maand is van Gijsbert Rutten.